

Жуковский М.П.

Глава Никопольской городской организации

Всеукраинского общества краеведов,

заместитель директора Никопольского

государственного краеведческого музея

по научной работе

г. Никополь, Украина

[Биография](#)

Материал предоставлен в авторской редакции

**Про значення пам'яток історії та культури Нікопольського району
Дніпропетровської області**

На території Нікопольщини знаходяться сотні пам'яток історії та культури, які відображають тисячолітню історію краю і окремі періоди всієї України.

Особливе місце посідають пам'ятки археології. За результатами польових досліджень, які ведуться на Нікопольщині ось уже друге століття, вчені-археологи вивчили близько двохсот курганів. Вони відносяться до історичних епох міді-бронзи, та раннього залізного віку, середніх віків:

1. Часів племен давньооямної, катакомбної та зрубної культури III-II тис. до н.е. (які відносяться до легендарних аріїв).
2. Царських скіфів і скіфів-кочівників III ст. до н.е. - III ст. н.е., сарматів II ст. до н.е. - II ст. н.е., готів II-IV ст. н.е., слов'ян-антів IV-V ст. н.е.
3. Кочових народів V-XV ст. - гунів, печенігів, половців, татар.

Визначне місце займають царські скіфські кургани:

1. Чортомлик (в 2 км від с. Чкалово), досліджений у 1862-1863рр. та 1979-1986 рр., де було комплексне поховання царської родини.
2. Товста Могила (електродепо Орджонікідзевського ГЗК), де було знайдено не пограбоване поховання скіфської цариці з немовлям та золота нагрудна прикраса - пектораль вагою 1145 г.
3. Соболева Могила (в 2 км від с. Гірняцького), де було виявлено поховання скіфського жреця.
4. Десятки поховань воїнів із зброєю, серед яких були і жінки.

Така концентрація царських скіфських курганів пов'язана з тим, що Нікопольщина знаходилась в центрі скіфського Героса (некрополя царів і вождів скіфів IV ст. до н.е.) та в районі столиці Скіфської держави, відомої у археологічній науці як Кам'янське Городище (воно розташовано навпроти, м. Нікополя на лівому березі Дніпра на території смт Кам'янка-Дніпровська).

Останній недосліджений у Східній Європі царський скіфський курган Гегелина (Нечаєва) могила знаходиться в 2 км на схід від с. Лебединського Нікопольського району.

Курган Гегелина Могила, а також місце розкопаного кургану Чортомлик взяті на державний облік Урядом України як пам'ятки історії республіканського значення. В цілому пам'ятки археології, що знаходяться на території Нікопольського району складають унікальний комплексний об'єкт для вивчення вітчизняною та зарубіжною археологічною наукою, що відображає давню історію Південної України.

Другою по значимості групою пам'яток історії та культури є пам'ятки та пам'ятні місця часів запорозького козацтва.

У XVI-XVIII ст. Нікопольщина була воєнно-політичним центром Війська Запорозького низового. Тут були розташовані столиці козаків - Запорозькі Січі - Томаківська, Базавлуцька, Микитинська, Чортомлицька, Нова (Підпільненська), місця яких відзначені пам'ятними знаками. Саме звідси запорозькі козаки вирушали у сотні походів проти іноземних поневолювачів українського народу, починались повстання К. Косинського (1591-1593 рр.), М. Жмайла (1625 р.), Т. Трясила (1630-1631 рр.), І. Сулими (1635 р.), П. Бута (1637 р.), Д. Гуні і Я. Остряниці (1638 р.) та Б. Хмельницького в 1648 р., яке переросло у Велику визвольну війну середини XVII ст. і привело до відновлення української державності у формі Гетьманщини, створеної на засадах Запорозької Січі.

На північ від с. Капулівка знаходиться могила видатного державного і воєнного діяча України 50-70 рр. XVI ст. - кошового отамана Війська Запорозького низового І.Д. Сірка. Він відомий як сподвижник Б. Хмельницького, організатор 55 успішних походів проти турків і татар. Його могила рішенням Уряду України знаходиться на державному обліку, як пам'ятка історії республіканського значення. У 1990 р. тут відбулося широкомасштабне святкування 500-річчя українського козацтва, у якому брали участь тисячі громадян республіки та представники української діаспори. Це свято було одним із символів національно-державного відродження Українського народу.

Широко представлені пам'ятники історії та культури, які відображають події XX століття, зокрема, братські могили радянських воїнів, які загинули під час визволення Нікопольщини від фашистських окупантів, та пам'ятні знаки про односельчан, які не повернулися з фронтів Великої Вітчизняної війни. У с. Шолохово знаходиться бюст Двічі Героя Радянського Союзу генерал-лейтенанта авіації Тарана П.А. відомого льотчика-бомбардувальника часів другої Світової війни, уродженця цього села.

Пам'ятники історії та культури Нікопольського району уявляють собою унікальний комплекс давньої середньовічної і новітньої історії південної України і можуть бути

об'єктами туризму, як національних так і міжнародних туристично-екскурсійних маршрутів.

2000 р.

Перевод в електронний вид: Бутенко О.П.

На нашем сайте Вы можете узнать больше об истории Никопольщины:

- [История Никопольщины](#)

[В случае использования материалов этого сайта активная ссылка на сайт обязательна](#)